

Мельничук Л. Б., к.пед.н., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Актуальність дослідження проблеми розвитку творчого потенціалу молодших школярів зумовлена наявністю практичної потреби у використанні потенційних ресурсів дитини як основної сили у вирішенні завдань розвитку її творчих здібностей і активності. Обґрунтування і подальше дослідження комплексу проблем, пов'язаних із розумінням специфіки самої творчості, природи, сутності й структури творчого потенціалу людини, дає можливість більш глибоко розкрити механізм становлення і реалізації творчих здібностей учнів початкової школи засобами тренінгу.

Вивченню проблем творчого розвитку молодших школярів присвячено праці В. Барко, О. Борисової, І. Волкова, В. Вільчинського, Н. Вітковської, І. Гадалової, Н. Гурець, Д. Джолі, С. Левіна, В. Рожкової, Т. Сущенко, В. Сухомлинського, В.Томашевського.

Не зважаючи на певні досягнення в розробці й вивченні проблеми розвитку творчих здібностей, проблема активізації креативності молодших школярів на сьогоденний час не стала об'єктом ґрунтовного спеціального психолого-педагогічного вивчення, не репрезентувала собою цілісного теоретико-методологічного обґрунтування шляхів розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку, зокрема, засобами тренінгу.

Сьогодні така форма навчання, як навчальні тренінги займає чільне місце у навчанні школярів розвинених країн світу (США, Німеччина та ін.).

Аналіз сучасних чинників підвищення ефективності процесу активізації творчого потенціалу молодших школярів зумовлює потребу вивчення доцільності тренінгів як засобу формування творчих здібностей. Актуальність проблеми визначається необхідністю психолого-педагогічного забезпечення процесу впровадження тренінгів у навчально-виховний процес початкової школи, втілення елементів тренінгу для виявлення, розвитку та закріплення творчих здібностей. Тренінг - це особлива форма навчання, що відрізняється від традиційної тим, що при навчанні задіяний весь особистий досвід учасника, що у іграх допомагає йому здобувати нові знання.

Під *тренінгом* в системі початкової освіти розуміється форма організації навчального процесу на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії його учасників (педагога-тренера й молодших школярів), їх знань, умінь і активних методів навчання з метою розвитку й формування творчого потенціалу учнів.

Організації навчального процесу в формі тренінгу притаманні специфічні принципи, основними з яких є:

Принцип активності: передбачає залучення учасників до спеціально розроблених процедур: вправ, ігор, ситуацій, спостережень за поведінкою (діями) інших учасників за наданою схемою тощо.

Принцип дослідницької творчої позиції: створює в ході тренінгу умови, за яких діти усвідомлюють, знаходять, відкривають ідеї і закономірності.

Принцип об'єктивності (усвідомлення) поведінки: забезпечення в ході навчання зміни поведінкової позиції учасників з імпульсивного (інтуїтивного), стереотипного на об'єктивований рівень, що дає змогу здійснювати зміни в процесі тренінгу. Важливим засобом цього процесу є зворотній зв'язок.

Принцип партнерського (суб'єкт-суб'єктного) спілкування: організація взаємодії та спілкування учасників з урахуванням інтересів, почуттів, переживань, що створює в тренінговій групі атмосферу безпеки, довіри, відкритості й надає змогу учасникам експериментувати з власною поведінкою, не соромлячись помилок.

Принцип кооперативної взаємодії. В його основі – розподіл функцій між учасниками в процесі досягнення спільних цілей навчальної діяльності. У цьому контексті, насамперед, заслуговує на увагу така форма взаємодії як продуктивний конфлікт, який призначений сприяти формуванню в учасників всебічного розуміння проблеми, що виникла, визнання аргументації іншого учасника, розвитку елементів кооперативної взаємодії та в цілому організації спільної діяльності [1, с. 23].

Особлива атмосфера взаємодії у тренінгу створюється також за рахунок спеціального територіального розміщення учасників. Така організація навчальної діяльності сприяє обміну думками, позиціями, цінностями, досвідом учасників, дає змогу ознайомитися з різними, часто протилежними думками, сформуванню толерантне ставлення, усвідомити власну позицію з тих чи інших питань, прийняти певні рішення, які є актуальними для розвитку творчих здібностей учнів [2, с. 125].

Розвиток творчих здібностей є надзвичайно актуальним для першокласників, оскільки якщо дитина у цьому віці не виявить для себе радість пізнання, не здобуде навичок до навчання, товаришування, не отримає впевненості у своїх здібностях і потенціалі, то компенсувати це пізніше буде набагато важче, і потребуватиме набагато більших душевних та фізичних зусиль.

У цьому зв'язку можна використати фрагмент програми тренінгових занять для першокласників, спрямованих на розвиток креативності, а також на покращення образної пам'яті, логічного мислення та уваги.

Мета програми: прищепити учням перших класів основи ейдетичних навичок, розвинути творчі здібності та творче мислення, створити ситуацію успіху для кожного учня.

Програма розвитку творчих здібностей в початковій школі спрямована на вирішення таких завдань:

- сприяти розвитку творчих здібностей школярів, розвивати мислення, пам'ять, увагу;
- покращувати дрібну моторику у дітей, що попереджає дисграфію і стимулює розвиток логічного мислення;
- формувати знання, вміння, навички, які знадобляться учневі в майбутньому навчанні [3].

Значним творчим потенціалом володіють тренінги дослідницьких здібностей, оскільки така форма роботи оптимально сприяє формуванню креативності молодших школярів. Наприклад школярам пропонують:

«Скласти розповідь від імені іншого персонажу».

- Уявіть, що ви на якийсь час стали столом в класній кімнаті, камінцем на дорозі, твариною, людиною певної професії. Опишіть один день вашого уявного життя [4].

Важливим засобом і результатом мислення є умовивід. Умовиводом називається форма мислення, за допомогою якої на основі наявного у людей знання і досвіду виводиться нове знання. Умовивід дозволяє мисленню проникати в такі глибини предметів і явищ, які приховані від безпосереднього спостереження. У зв'язку з цим пропонуємо наступне тренінгове завдання: поясніть, на що схожі: візерунки на килимі, старі автомобілі, хмари, нові кресівки, обриси дерев за вікном.

В даний час розвинена дослідницька поведінка розглядається як невід'ємна характеристика особистості, що входить в структуру уявлень про професіоналізм і компетентність у будь-якій сфері культури. І навіть ширше – як стиль життя сучасної людини. Тому від сучасної освіти потрібно вже не просто фрагментарне включення методів дослідницького навчання в освітню практику, а цілеспрямована розробка тренінгових завдань з розвитку дослідницьких здібностей, спеціально організоване навчання дітей умінням і навичкам дослідницького пошуку, який активно сприятиме розвитку креативності молодших школярів.

Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує різноманітність теоретичних та методичних підходів до організації та проведення тренінгу розвитку творчого потенціалу молодших школярів і засвідчує велике значення тренінгу у забезпеченні продуктивного психічного і творчого розвитку дитини, необхідного для творчої самореалізації; формуванні комунікативних, організаторських вмінь і креативності.

1. Сучасні аспекти розвитку творчої особистості // Дайджест педагогічних ідей особистості та технологій «Школа-парк». – 2002. – №3. – С. 22-27. 2. Кононенко Т. В. Розумові здібності першокласників / Т. В. Кононенко // Психолог. – 2011. – вересень 35-36 (467-468) – С. 15-17. 3. Горячова Г. А. Исследовательское обучение младших школьников : методическое пособие / Г. А. Горячова. – Одесса : Маяк, 2010. – 20 с. 4. Сисоева С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С.О. Сисоева. – К.: Поліграфкнига, 1996 – 406 с.